

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:3

Svenska kyrkans medlemstapp

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:57, Svenska kyrkans medlemstapp. Motionen föreslår att kyrkostyrelsen utser en kriskommitté med uppgiften att analysera orsakerna bakom minskande medlemstal och fallande dopfrekvens.

Utskottet delar motionärens uppfattning om vikten av att analysera människors relation till Svenska kyrkan och drivkrafter i medlemskapet. Utskottets mening är emellertid att det arbete som pågår är tillräckligt och att det åvilar församlingarna att, ur ett lokalt perspektiv och med stöd av det material som nationell nivå tar fram, söka kunskap om varför människor väljer att lämna Svenska kyrkan och avstå dop.

Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:57, punkt 1,
2. avslå motion 2022:57, punkt 2,
3. avslå motion 2022:57, punkt 3,
4. avslå motion 2022:57, punkt 4.

Motionens förslag

Motion 2022:57 av Axel W Karlsson, Svenska kyrkans medlemstapp

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att utse en kriskommitté med uppgiften att analysera orsakerna till Svenska kyrkans snabbt minskande medlemstal och den fallande andelen döpta per årskull samt att föreslå åtgärder,
2. att minst en fjärdedel av utredarna är från andra länder än Sverige,
3. att minst en fjärdedel av de svenska utredarna tillhör andra samfund än Svenska kyrkan,
4. att kriskommittén presenterar förslag på hur den vikande medlemsutvecklingen kan vändas.

Bakgrund

Svenska kyrkans medlemsutveckling

Svenska kyrkan har drygt 5,6 miljoner medlemmar, vilket motsvarar 54 procent av landets befolkning. Antalet medlemmar har sedan 1996, då dopet blev medlemsgrundande, krympt med drygt två miljoner medlemmar. Det finns flera orsaker bakom detta. Dels den pågående generationsväxlingen där kyrkan begraver fler medlemmar

än som döps, dels aktiva utträden. Det vanligaste utträdesskälet enligt kyrkokansliets enkätundersökning Kyrkbussen 2021 är att man saknar tro, 30 procent, följt av att det anses för dyrt, 24 procent och att medlemskapet inte känns meningsfullt, 22 procent. 5 procent anger att de blivit arga på någon av kyrkans representanter. Från och med 2001 utträder många i samband med deklaration och skattebesked.

En viktig signal om hur Svenska kyrkans medlemstal kommer att utvecklas står att läsa i dopstatistiken. I och med att dopet är medlemsgrundande och antal barn som döps ständigt sjunker kommer denna faktor att långsiktigt styra hur Svenska kyrkans medlemstal utvecklas. 2006 döptes 65 procent av alla födda i Sverige, 2021 var det 35 procent. Tittar man på utvecklingen döpta där minst en förälder är medlem finns ett motsvarande tapp – från 83 procent 2006 till 56 procent 2021.

Studien *Dop i förändring, en studie om föräldrars aktiva val och församlingarnas strategiska doparbete* (Sandberg, Sjölin och Ganebo Skantz 2019) visar att den främsta orsaken till att föräldrar inte låter döpa sitt nyfödda barn är att barnet själv ska få välja senare i livet. Med anledning av denna utveckling fattade kyrkomötet 2021 beslut om att uppdra till kyrkostyrelsen att samordna en nationell dopkampanj (motion 2021:55, KmSkr 2021:21). Kyrkokansliet har en tillsatt projektgrupp som kommer att leverera en första kampanj i början av 2023. Huvudansvaret för dopkommunikationen ligger i församlingen och satsningen kommer därför att vara ett komplement till det lokala doparbetet.

Osynlighet, brist på tro och svag relevans orsaker till aktiva utträden

Kyrkokansliet har genom åren arbetat med att analysera orsaker bakom aktiva utträden, vad som driver bilden av att kyrkan är relevant och vad ett meningsfullt medlemskap innebär. Studierna har bland annat publicerats i *Medlemmar i rörelse, en studie av förändringar i Svenska kyrkans medlemskår*, (Bromander och Jonsson 2018), *Nyckeln till Svenska kyrkan* (Jonsson 2016 och 2017 samt Widmark 2020, 2021 och 2022), *Utträden bland unga flyttare* (Sandberg 2013) samt tidigare medlemsstudier: *Utträden som utmanar, analys av processer som leder till utträde ur Svenska kyrkan* (Bromander 2003), *Medlem i Svenska kyrkan, en studie kring samtid och framtid*, (Bromander 2005) samt *Svenska kyrkans medlemmar* (Bromander 2011). Studierna har genomförts av den nationella nivån genom åren med hjälp av Svenska kyrkans enkät till medlemmar och allmänheten, de externa kyrkbussarna.

Studierna visar också på att faktorer som utbildning, inkomst, kön och ålder påverkar sannolikheten för utträde. Kvinnor och äldre är mindre benägna att träda ut medan utträdesbenägenheten ökar med högre inkomst och utbildning, och varierar även beroende på bostadsort. Sannolikheten för att träda ut är särskilt hög bland unga, urbana män och särskilt om man bor i en Stockholmsförsamling. Det finns också tecken på att de med lägre inkomster som finns i en situation med arbetslöshet eller långa sjukskrivningar upplever sig tvingade att skära ned alla utgifter, inklusive kyrkoavgiften, trots att medlemskapet upplevs som viktigt för dem. (Babajan och Jonsson, *Nyckeln till Svenska kyrkan* 2020)

Den grupp som lämnar kyrkan och som inte har en tro har varit medlemmar i Svenska kyrkan för att man anser att kyrkan fyller en viktig roll i samhället. Synliggörs inte det arbetet, framför allt lokalt, faller bilden av kyrkan som relevant.

Den utträdesbenägna yngre gruppen under 35 år som har en tro, eller inte vet om de tror, lämnar kyrkan av ekonomiska skäl eller för att kyrkan inte uppfattas relevant. De saknar i hög grad kännedom och erfarenhet av sin lokala församling och har mycket låga kunskaper om vad kyrkan gör. En särskild studie på gruppen som

redovisas i *Nyckeln till Svenska kyrkan 2022*, visar att de som sannolikt går ur om ett år saknar kunskapen inom följande områden:

SK 2022:3

- ♦ Krisstöd vid lokala och nationella katastrofer
- ♦ Att kyrkan bryter människors ensamhet
- ♦ Biståndsarbete och socialt arbete i Sverige
- ♦ Stöd vid sorg

Studien visar att de medlemmar som sannolikt är kvar som medlemmar om ett år känner till dessa verksamheter mycket väl.

Kyrkostyrelsen satsar på ökad synlighet

Med anledning av de vikande medlemstalen fattade kyrkomötet 2017 beslut om att uppdra åt kyrkostyrelsen att ta fram en medlemsutvecklingsstrategi (motion 2017:117).

Uppdraget att kommunicera med människor i grunden ligger hos församlingarna. Kyrkostyrelsen lyfter emellertid under målbild ett i årets skrivelse om verksamhet och ekonomi att församlingarna i många fall saknar förutsättningar för ett strategiskt kommunikationsarbete och har behov av ett utvecklat stöd för att berätta vad kyrkan är och gör. Kyrkostyrelsen avsätter därför resurser 2023–2025 i ett medlemsprojekt med målet att:

- ♦ Öka den digitala tillgängligheten och underlätta människors kontakt med kyrkan
- ♦ Öka kyrkans synlighet, öka kunskap och relevans hos relationssvaga grupper
- ♦ Stift, församlingar och pastorat ska ha kunskap om projektet och möjlighet att bidra till utveckling och kvalitetssäkring
- ♦ Stift, församlingar och pastorat ska vara nöjda och kunna tillämpa strategi, förmågor, processer samt kommunikationsmaterial avseende medlemsutveckling och förstå vilken nytta de är tänkta att ge för att skapa en systematisk medlemskommunikation
- ♦ Via gemensamma digitala it-tjänster ge församlingar och pastorat ökad möjlighet till regelbunden kontakt med medlemmar.

Aktuell forskning och analys

Den nationella nivån bedriver ett kontinuerligt forsknings- och analysarbete, som ger underlag till Svenska kyrkans teologiska och strategiska reflektion över sin identitet och sin nationella och internationella omvärld. Analysarbetet handlar bland annat om att iaktta samhällsförändringar inom områden som medlemsutveckling, utträden, ekonomi, demografi och värderingar.

Kyrkokansliets forsknings- och analysenhet planerar nu ytterligare en fördjupad studie. Med start den 1 januari 2023 inleds ett treårigt forskningsprojekt vars syfte är att analysera hur kyrkans medlemskår förändras i relation till landets befolkning i sin helhet i fråga om demografisk, socioekonomisk och etnisk struktur samt geografisk variation. Som en fortsättning på detta arbete är syftet att tydliggöra på vilket sätt dessa förändringar kommer att påverka den kyrkliga sedens utveckling, vilken i hög grad antas hänga samman med medlemskårens sammansättning och på vilket sätt det svenska samhället i stort påverkas av att inte ha en religion som omfattas av hela befolkningen.

Behandling i tidigare kyrkomöten

Till 2017 års kyrkomöte inkom två motioner om att utarbeta en medlemsstrategi för Svenska kyrkan (2017:2 och 2017:117). Kyrkomötet biföll motion 2017:117 vilket innebar att kyrkostyrelsen fick i uppdrag att initiera ett brett arbete med att utveckla

en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer (KmSkr 2017:2). I KsSkr 2021:3 redogör kyrkostyrelsen för den förstudie som genomförts åren 2019–2020 med anledning av uppdraget. Medel är avsatta 2022–2024 för ett projekt kopplat till medlemsutvecklingsstrategi.

Av Färdplan för samverkan och digitalisering (KsSkr 2021:1, bilaga 3) framgår det att kyrkostyrelsen, bland annat på grund av den bifallna motionen, planerar att som en del av ett kyrkomötesuppdrag (KmSkr 2017:2), erbjuda ett digitaliserat verktyg för medlemskommunikation för de församlingar/pastorat som önskar detta stöd.

Till 2021 års kyrkomöte inkom motion 2021:7 Minskat antal medlemmar med förslag om att utreda varför Svenska kyrkan får färre medlemmar. Kyrkomötet beslutade mot bakgrund av det pågående arbetet att avslå motionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Utskottet beslutar att avslå motion 2022:57.

Utskottet konstaterar att detta är en viktig fråga och att bakgrundstexten i betänkandet väl beskriver de insikter och den forskning som finns i dag. Det arbete som pågår med forskning och praktik med bland annat dopkampanj och medlemsstrategiarbete svarar väl mot motionens önskan och därför ser utskottet inga skäl att göra ytterligare insatser i form av en kriskommitté på det sätt som motionären önskar.

Utskottet konstaterar vidare att frågan är ständigt aktuell och att kriget i Ukraina med de konsekvenser det får för människors ekonomi ytterligare kommer att påverka medlemstalen. Vidare menar utskottet att detta är en viktig angelägenhet i församlingarnas arbete, inte minst utifrån deras uppgift att tala tro och liv. Det finns även andra perspektiv kring medlemsfrågan där exempelvis studien Medlemmar i rörelse också lär oss något om aktiva återinträden.

Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Magdalena Widmark, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl och Christoffer Stavenow.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.